

УДК 373.3: 811.161.2

Васильчук Анастасія, ст. 4 педагогічного факультету; науковий керівник – к.пед.н., доцент Сойко І. М. (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ВПРАВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

***Анотація.** У статті досліджено особливості використання інтерактивних технологій навчання у навчальному процесі на уроках мови у початковій школі. Розглянуто методи та форми інтерактивного навчання. Розкрито, що сьогодні найбільш вживаними педагогічними термінами стали особистісно-зорієнтоване навчання, нетрадиційні форми науково-методичної роботи та інтерактивні технології.*

***Ключові слова:** інтерактивні технології, інтерактивні вправи, форми інтерактивного навчання, методи.*

***Аннотация.** В статье исследованы особенности использования интерактивных технологий обучения в учебном процессе на уроках языка в начальной школе. Рассмотрены методы и формы интерактивного обучения. Раскрыто, что сегодня наиболее употребляемыми педагогическими терминами стали личностно ориентированное обучение, нетрадиционные формы научно-методической работы и интерактивные технологии.*

***Ключевые слова:** интерактивные технологии, интерактивные упражнения, формы интерактивного обучения, методы.*

***Annotation.** In the article the features of interactive learning technologies in the educational process at the lessons of language in elementary school are studied. The methods, forms of interactive learning are considered. It was noted that today the most used pedagogical term has become personally oriented education, non-traditional forms of scientific and methodical work, interactive technology. In addition, it should be noted that the majority of non-traditional forms of scientific-methodical work is closely associated with the use of interactive methods.*

***Keywords:** interactive technologies, interactive exercises, forms of interactive learning methods.*

На нинішньому етапі розвитку української педагогіки найбільш вживаними педагогічними термінами стали особистісно-зорієнтоване навчання, нетрадиційні форми науково-методичної роботи та інтерактивні технології. Крім того, слід зауважити, що більшість нетрадиційних форм

науково-методичної роботи тісно пов'язана з використанням інтерактивних методик.

Вся важкість та проблематичність професії педагога в тому, щоб знайти шлях до кожного учня та створити умови для розвитку здібностей, закладених в кожному школярі. Саме тому, підвищення ефективності уроку – одна з найважливіших завдань дидактики. Тому необхідним є введення в навчальний процес таких моделей навчання, які легко застосовуються на різних етапах уроку. Найкращих результатів можна досягти, коли учні на уроках отримують максимальну навчальну інформацію в результаті активної самостійної пізнавальної діяльності. Учень виступає суб'єктом навчання, виконує творчі самостійні роботи, проблемні та творчі завдання, питання від учня до вчителя і навпаки, що розвивають творче мислення, мовленнєвий розвиток. Спосіб розв'язання усіх цих завдань – це використання інтерактивних технологій, що передбачають навчальний процес за умови активної взаємодії всіх учнів у ході уроку української мови в малих групах, де відбувається розподіл ролей, чітке виконання обов'язків учасників.

У Державному освітньому стандарті з мови зазначено, що основна мета вивчення рідної мови полягає в мовленнєвому розвитку школярів, формування вмінь висловлюватись в усіх доступних для них формах, типах і стилях мовлення. Тому сучасний навчально-виховний процес зумовлює вибір учителем нових технологій навчання, в основі яких лежить підготовка дитини до життя, активація можливостей учнів.

Особливої актуальності сьогодні набуває питання розвитку науки і техніки, які сприяють появі нових форм навчальної комунікації та новітніх методів розв'язання освітніх завдань. Це змінило роль учителя з авторитарного транслятора готових ідей на коригування ним інтелектуального і творчого потенціалу учнів. Водночас відбулася еволюція змісту, форм і методів навчання, яка спонукає до впровадження новітніх технологій. Серед них найперспективнішою видається інтерактивна технологія, хоч вона і вимагає від учителя сучасного стилю педагогічного мислення, часових та матеріальних зусиль.

Використання інтерактивних форм навчання допомагає вчителеві співпрацювати з усім класом, з кожним учнем та учням між собою, і нагородою для вчителя, буде невтомна дитяча цікавість, яка поступово переросте у допитливість, творче пізнання та самостійність, бажання досягти успіху, схильність до активного пошуку.

Інтерактивне навчання виходить за межі методу та підручника. У такому навчанні організаційні форми і методи змінюються на творчу імпровізацію вчителя, на його можливість відкривати, розробляти, удосконалювати і застосовувати властиві лише йому підходи до навчання.

Розробку елементів інтерактивного навчання можна знайти в працях В. Сухомлинського, творчості вчителів-новаторів 70–80-х рр. – Ш. Амонашвілі, Є. Ільїна, С. Лисенкової, В. Шаталова, українських дослідників інтерактивного навчання Л. Пироженко, О. Пометун та ін.

Метою нашої статті є дослідження особливості використання інтерактивних технологій на уроці української мови в початкових класах.

У відповідності до визначеної мети виокремлено такі завдання:

– проаналізувати стан проблеми дослідження в теорії та практиці початкового навчання;

– визначити сутність використання інтерактивних технологій на уроці української мови в початкових класах;

– обґрунтувати технологію впровадження інтерактивного навчання на уроках української мови.

Термін «інтерактивний» (з англ. Inter – взаємний, акт – діяти) означає здатний до взаємин, дій, діалогу. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності учнів, яка має на меті створення комфортних умов навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Це взаємонавчання, де і учень і учитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять. К. О. Баханов визначає його як навчання, спрямоване на активізацію пізнавальної діяльності учнів за допомогою організації спілкування між собою, учнів з учителем, між групами, що спрямоване на розв'язання спільної навчальної проблеми [1].

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, створенню атмосфери співпраці, взаємодії і розвитку мовлення учнів.

Інтерактивна взаємодія виключає як домінування одного учасника навчального процесу над іншим, так і однієї думки над іншою. В ході інтерактивного навчання учні вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати продумані рішення. Наш мозок схожий на комп'ютер, а ми – його користувачі. Щоб комп'ютер працював, його потрібно ввімкнути. Так само потрібно «ввімкнути» і мозок учня. Коли навчання пасивне, мозок не вмикається і не зберігає те, що було представлено.

Інтерактивні технології найбільше сприяють формуванню в учнів умінь і навичок, виробленню особистих цінностей, створюють атмосферу співробітництва, творчої взаємодії в навчанні. Вони дають можливість забезпечити глибину вивчення змісту. Учні освоюють усі рівні пізнання (знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінку). При цьому відсоток учнів, які засвоїли знання, досить високий.

Не менш важливим є висновок дослідників О. Пометун та Л. Пироженко про те, що інтерактивне навчання є сукупністю технологій. Залежно від мети уроку та форм організації навчальної діяльності учнів автори розподіляють інтерактивні технології на чотири групи:

- інтерактивні технології кооперативного навчання (організація навчання у малих групах учнів, об'єднаних спільною навчальною метою: робота в парах, один-два-чотири – усі разом, змінні трійки, карусель, робота в малих групах, акваріум тощо);

- інтерактивні технології колективно-групового навчання – технології, що передбачають одночасну спільну (фронтальну) роботу всього класу;

- технології ситуативного моделювання – побудова навчального процесу за допомогою залучення учня до гри, передусім, ігрове моделювання явищ, що вивчаються;

- технології опрацювання дискусійних питань – широке публічне обговорення якогось суперечливого питання [4, с. 13].

За такої форми навчання:

- змінюється роль учнів. Вона активна: учні приймають важливі рішення щодо процесу навчання;

- змінюється основне джерело мотивації навчання. Воно стає внутрішнім, це інтерес самого учня;

- значно підвищується роль особистості педагога. Педагог більше розкривається перед учнями, виступає як лідер і організатор;

- засвоєння незначного обсягу інформації потребує значного часу.

Кожна інтерактивна технологія потребує попереднього розгляду і навчання учнів процедури. Викладач має менший контроль над обсягом і глибиною вивчення, часом і ходом навчання. Результати роботи учнів менш передбачувані. Дисципліна учнів на інтерактивному уроці може бути проблемою для вчителя.

Практично відсутні методичні розробки та література з інтерактивних технологій. Педагогові та учням треба звикнути до них. Можна навіть скласти план їх впровадження. Краще старанно підготувати декілька занять у навчальному році, ніж часто проводити наспіх підготовлені «ігри». Можна провести з учнями особливе «організаційне заняття», створити разом з ними «правила роботи в класі». Для цього спочатку можна використовувати прості інтерактивні технології – робота в парах, малих групах, мозковий штурм тощо. Коли в учителя та учнів з'явиться досвід подібної роботи, такі заняття проходитимуться набагато легше, а підготовка не потребуватиме багато часу. Використання інтерактивних технологій – не самоціль. Це лише засіб для досягнення такої атмосфери в класі, яка найкраще сприяє співробітництву, порозумінню й доброзичливості, дає можливість дійсно реалізувати особистісно-орієнтоване навчання. Якщо застосування інтерактивних технологій у конкретному класі веде до

протилежних результатів – треба переглянути стратегію й обережно підходити до використання подібних технологій.

Розглянемо застосування інтерактивних методів на уроках на прикладі малих груп учнів. Робота в малих групах дає змогу учням набути навичок, необхідних для спілкування та співпраці. Вона стимулює роботу в команді. Ідеї, вироблені в групі, допомагають учасникам бути корисним одне одному. Висловлювання думок допомагає їм відчутти особисті можливості та зміцнити їх.

Учитель об'єднує учнів у малі групи, розподіляє завдання між групами. Вони мають за короткий час (як правило, 3–10 хв.) виконати це завдання та представити результати роботи своєї групи. Більшість завдань слід опрацьовувати саме в малих групах або парах, тому що учням краще висловлюватися в невеличкій групі. Робота в малих групах дає змогу заощадити час уроку, бо зникає потреба вислуховувати кожну дитину у великій групі.

Перед початком роботи з малими групами потрібно:

1. Об'єднати учнів у малі групи (4–6 осіб);
2. Ознайомити їх із ролями, які вони можуть виконувати:
 - спікер (керівник групи): зачитує завдання групи; організовує порядок виконання; пропонує учасникам групи висловитися по черзі; заохочує групу до роботи; підбиває підсумки роботи; визначає доповідача;
 - секретар: стисло й розбірливо веде записи результатів роботи своєї групи; як член групи, має бути готовим висловити думку групи під час підбиття підсумків або допомогти доповідачеві;
 - посередник: стежить за часом, заохочує групу до роботи;
 - доповідач: чітко висловлює думку групи; доповідає про результати роботи групи;
3. Дати кожній групі конкретне завдання та інструкцію щодо організації групової роботи:
 - можна починати висловлюватися спочатку за бажанням, а потім по черзі;
 - необхідно дотримуватись одного з правил активного слухання, коли хтось говорить, усі слухають і не перебивають. Намагатися обговорювати ідею, а не особи учнів, які висловили цю ідею;
 - утримуватися від оцінок та образ учасників групи;
 - намагатися в групі дійти спільної думки, хоча в деяких випадках у групі може бути особлива думка і вона має право на існування;
4. Виділити час на виконання групової роботи. Під час групової роботи кожній групі потрібно надати допомогу;
5. Запропонувати групам представити результати роботи;
6. Прокоментувати роботу груп.

Саме вчитель впливає на пробудження в учнів допитливості та інтересу до знань. Саме від нього, який спрямовує та виховує пізнавальну діяльність учнів, залежить розвиток цікавості і допитливості, на яких формується пізнавальний інтерес. І це повинен бути вчитель, який не примушує, а підносить; не диктує, а навчає; не вимагає, а спонукає до праці і тим самим переживає разом з дітьми творче натхнення.

Отже, суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером дитячого колективу.

1. Баханов К. О. Інтерактивне навчання / К. О. Баханов // Історія в школах України. – 1998. – № 2. – С. 31–36. **2.** Гейко І. Використання інтерактивних форм і методів навчання / І. Гейко // Історія України. – 1998. – № 37. – С. 7. **3.** Іванішена С. форми та методи інтерактивного навчання / С. Іванишина // Початкова школа. – 2006. – № 37. – С. 17–25. **4.** Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун. – К. : АСК, 2014. – 192 с.